

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – WPR po 2020 r.

(2017/C 342/02)

Sprawozdawca: Guillaume CROS (FR/PES), wiceprzewodniczący Rady Regionu Oksytania

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW (KR)

I. UWAGI OGÓLNE

1. Z zadowoleniem przyjmuje inicjatywę Komisji Europejskiej polegającą na włączeniu Europejskiego Komitetu Regionów w perspektywiczną refleksję dotyczącą WPR po 2020 r. Zauważa, że rolnictwo, produkcja żywności i obszary wiejskie stoją w obliczu poważnych wyzwań, które wymagają reformy WPR.
2. Podkreśla, że WPR odegrała i powinna nadal odgrywać istotną rolę w integracji europejskiej. Cele zawarte w art. 39 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej nadal w pełni obowiązują w ramach trwającego obecnie procesu przeglądu.
3. Zauważa, że sektor rolnictwa jest drugim co do wielkości sektorem zatrudnienia w przemyśle w UE i zatrudnia 22 mln rolników oraz 44 mln osób w pozostałej części łańcucha dostaw, dostarczając ponad 500 mln Europejczyków żywność najwyższej jakości po przystępnych cenach. Wpływ rolnictwa na zatrudnienie jest jeszcze większy, jeśli się weźmie pod uwagę branżę produkcji, naprawy oraz sprzedaży maszyn rolniczych, a także produkcji i sprzedaży środków produkcji rolnej.
4. Wzywa do uczynienia z WPR *sprawiedliwej, zrównoważonej, solidarnej i wysokiej jakości* polityki rolnej, która ma służyć rolnikom, regionom, konsumentom i obywatelom. Jest zdania, że jedynie silna i wspólna polityka rolna i żywnościowa UE może zapewnić Europie bezpieczeństwo żywnościowe i nadać dynamikę obszarom wiejskim.
5. Wskazuje, że rolnicy i hodowcy są głównymi podmiotami i adresatami WPR. Bez ich współdziałania nie jest możliwe stosowanie środków, za pomocą których chcemy osiągać pożądane cele. WPR musi uwzględniać ich rolę i zaangażowanie, w szczególności konieczność, by gospodarstwa rolne i hodowlane były rentowne, tak aby mogły zapewniać godne życie, utrzymując żywotność środowiska wiejskiego z odpowiednim poziomem zatrudnienia.
6. Uważa, że podczas przygotowywania przyszłej WPR należy uwzględniać europejskich konsumentów. Upowszechnienie informacji o korzyściach z WPR, bezpieczeństwo żywnościowe i ochrona środowiska to wyzwania, które powinny być akceptowane przez europejskich konsumentów.
7. Uważa, że mając na uwadze cel, jakim jest uatrakcyjnienie rolnictwa jako zawodu i zapewnienie bezpieczeństwa i wysokiej jakości europejskiego rolnictwa, uregulowane rynki umożliwiłyby lepsze wynagradzanie rolników poprzez wykorzystanie publicznych i prywatnych środków i narzędzi zarządzania, które stabilizują ceny produktów rolnych i zwalczają nieuczciwe praktyki handlowe; konieczne jest także wzmocnienie pozycji rolników w stosunku do innych podmiotów łańcucha.
8. Uznaje, że legitymacja gospodarcza, społeczna, środowiskowa, terytorialna i międzynarodowa WPR warunkuje jej przetrwanie. Europejski sektor rolny ma istotne cechy, które stanowią podstawę konkurencyjności. Chodzi tu o zdolności innowacyjne, silną logistykę i infrastrukturę, dużą różnorodność, ważne cechy naturalne i kulturowe obszarów rolnych oraz obecność wielu przedsiębiorstw rodzinnych i silnie rozwiniętej przedsiębiorczości, a także produkty spełniające rygorystyczne przepisy środowiskowe i sanitarne. To wszystko oznacza potencjał, który musimy w większym stopniu wykorzystywać za pomocą ukierunkowanej WPR, aby coraz bardziej wzmocnić rolnictwo i obszary rolne.
9. Wyraża przekonanie, że należy pilnie zreformować WPR, aby dostosować ją do oczekiwań obywateli i uzasadnić jej budżet w kontekście, w którym jest on przedmiotem wszelakich roszczeń, przy założeniu stałych środków budżetowych.
10. Jest przekonany, że powodzenie WPR jest zależne od jedności i że w przyszłości nie można od niej odejść w kierunku renacjonalizacji, i wyraża nadzieję, że nastąpi wzmocnienie regionów zgodnie z zasadą pomocniczości. WPR, zachowując charakter wspólnej polityki, musi wykazać się elastycznością, aby uwzględnić różne uwarunkowania rolnictwa, zwłaszcza w wypadku regionów śródziemnomorskich i najbardziej oddalonych.

11. Zwraca uwagę Komisji Europejskiej na coraz większą troskę konsumentów o to, by nabywać wytwarzaną lokalnie żywność wysokiej jakości i w uczciwej cenie, zgodną ze standardami dobrostanu zwierząt, mającą wysoką wartość środowiskową i społeczną oraz sprzyjającą tworzeniu miejsc pracy i wartości dodanej. Znajduje to również odzwierciedlenie we wzroście popytu.
12. Uważa, że należy wzmocnić i wspierać identyfikowalność sposobów produkcji żywnościowej, co gwarantuje bezpieczeństwo konsumentom i producentom.
13. Stwierdza, że zawód rolnika nie jest finansowo atrakcyjny w wielu obszarach produkcji i podsektorach, co dodatkowo pogarsza bardzo niekorzystną dla odnowy gospodarstw rolnych strukturę wiekową⁽¹⁾. Jest zdania, że brak młodych ludzi zajmujących się rolnictwem stanowi zagrożenie dla zachowania rodzinnego rolnictwa europejskiego i żywotności obszarów wiejskich. Uważa, że należy koniecznie wprowadzić środki wspierające dostęp młodych do tego sektora.
14. Zauważa, że WPR, mimo znacznego budżetu, towarzyszy gwałtowny spadek zatrudnienia w rolnictwie (liczba gospodarstw w UE zmniejszyła się o 20 % w okresie 2007–2013). Stwierdza też, że budżet WPR zmniejszył się w ujęciu procentowym w przeciągu ostatnich 30 lat z 75 % do 40 % budżetu UE.
15. Przypomina, że – jak przewiduje Traktat – WPR powinna promować produkcję rolną, umożliwiając rolnikom uzyskiwanie przychodu zasadniczo za pomocą rynku i po rozsądnych i uzasadnionych dla europejskich obywateli i konsumentów kosztach. Podkreśla, że w wielu badaniach wykazano, że WPR przyczyniła się do koncentracji produkcji rolnej w niektórych regionach ze szkodą dla innych, co jest sprzeczne z unijnym celem spójności terytorialnej.
16. Uważa, że WPR powinna uwzględniać zróżnicowaną rzeczywistość rolno-klimatyczną Europy, zwłaszcza obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania, czyli na przykład rolnictwa na trawiastych obszarach terenów pagórkowatych, rolnictwa na terenach górskich, w basenie Morza Śródziemnego, na terenach borealnych i w regionach najbardziej oddalonych. WPR powinna uwzględnić ich funkcję ochrony obszarów i gleby, a także rolę wspierającą podtrzymanie społeczności wiejskich, ich tradycyjnych wartości kulturowych oraz aktywnego systemu socjalnego na tych obszarach.
17. Przypomina, że pomimo ostrzeżeń ze strony Trybunału Obrachunkowego UE podział wsparcia publicznego między gospodarstwami i między państwami członkowskimi jest nadal bardzo nierównomierny. Stwierdza, że przydział płatności bezpośrednich na podstawie powierzchni doprowadził do znacznej koncentracji gruntów rolnych i płatności bezpośrednich. Te ostatnie powinny jednak bardziej uwzględniać różnorodność modeli rolnych, poziom dochodów, wytworzoną wartość dodaną i zatrudnienie i czuwać nad zachowaniem obecności rolnictwa na wszystkich obszarach.
18. Zauważa, że duża liczba rolników dysponuje bardzo niskim dochodem, niższym od prognozy ubóstwa, co jest sprzeczne z celem traktatu rzymskiego dotyczącym „zapewnienia odpowiedniego poziomu życia ludności wiejskiej” (art. 39), i że należy zapewnić dochód rolniczy (cenami, pomocą bezpośrednią).
19. Uważa, że wsparcie w ramach WPR powinno być kierowane jedynie do producentów, którzy rzeczywiście prowadzą działalność rolniczą, i że nie należy wspierać gospodarstw nieaktywnych, w których dochód rolniczy dla właścicieli jest nieznaczący.
20. Zauważa, że rolnicy są zbyt często zmuszeni sprzedawać swe produkty po cenach niższych od kosztów produkcji, ze względu na spiralę spadku kosztów i cen.
21. Popiera konkluzje Grupy Zadaniowej ds. Rynków Rolnych KE z listopada 2016 r. i wzywa Komisję do przedstawienia wniosku legislacyjnego mającego na celu zwalczanie nieuczciwych praktyk handlowych.
22. Zauważa, że eksport zasobów genetycznych UE, w szczególności ras zwierząt, przyczynia się do erozji genetycznej ważnych ras rodzimych, zwłaszcza w państwach trzecich, oraz stoi w sprzeczności z celem zrównoważonego rozwoju ONZ nr 15 dotyczącym ochrony różnorodności biologicznej, w szczególności zasobów genetycznych istotnych dla bezpieczeństwa żywnościowego.
23. Uważa, że jak to wykazano w badaniu KR-u dotyczącym programu na rzecz większej odpowiedzialności rynków w sektorze mleczarskim, regulacja rynków jest w wielu sektorach skuteczniejsza i tańsza od uruchamiania środków kryzysowych po fakcie i w związku z tym pozwala lepiej wykorzystać środki z budżetu WPR.

⁽¹⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Regionów „Wspieranie młodych europejskich rolników” (Dz.U. C 207 z 30.6.2017, s. 57).

24. Uważa, że systemy ubezpieczenia dochodu mogłyby okazać się korzystniejsze dla zakładów ubezpieczeń niż dla rolników i być kosztowne dla podatników w przypadku znacznego spadku cen, natomiast nie mogłyby zaradzić ich zmienności. Wnioskuje o przeprowadzenie badania i oceny systemu ubezpieczeń wprowadzonego w Stanach Zjednoczonych. Należy także zbadać specyficzną sytuację regionów najbardziej oddalonych z uwagi na szczególnie charakter ich warunków rynkowych.
25. Uważa, że konieczne jest stworzenie jasnych i stabilnych ram ustawodawczych, gwarantujących rolnikom i hodowcom konieczną pewność prawa, umożliwiającą podejmowanie średnio- i długoterminowych decyzji biznesowych.
26. Podkreśla, że UE, która stała się największym importerm i eksporterem żywności na świecie, zwiększyła swą zależność od państw trzecich i prowadzi politykę handlową sprzeczną z celami ograniczenia emisji gazów cieplarnianych.
27. Zauważa, że coraz większa część produktów rolnych produkowanych wcześniej w Europie jest przywożona z krajów o niskich kosztach pracy, co pod względem ceny znacząco osłabia konkurencyjność produktów z UE.
28. Zauważa także pozytywne aspekty eksportu UE dla gospodarki, co się tyczy produktów rolnych i spożywczych o wysokiej wartości dodanej, gdyż generuje to dochody i tworzy miejsca pracy w europejskim sektorze rolnym i rolno-spożywczym.
29. Zauważa, że w sektorze rolno-spożywczym kluczową rolę mogą odgrywać spółdzielnie, organizacje producentów i niektóre formy stowarzyszeń producentów, umożliwiając rolnikom koncentrację podaży, ograniczenie kosztów, świadczenie szeregu usług i wzmocnienie ich pozycji w łańcuchu dostaw żywności.
30. Stwierdza, że eksport nadwyżek produkcji z Unii (mleko w proszku, kurczaki, koncentrat pomidorowy itp.) po cenach niższych od europejskich kosztów produkcji i od kosztów produkcji w Afryce ogranicza zdolności produkcyjne krajów afrykańskich i przyczynia się do emigracji ludności z obszarów wiejskich, co stoi w sprzeczności ze zobowiązaniem UE do uwzględnienia przyjętych przez ONZ w 2015 r. celów zrównoważonego rozwoju w jej „polityce spójności na rzecz rozwoju”. Zauważa jednocześnie, że Unia Europejska jest największym importerm żywności pochodzącej z krajów rozwijających się, dzięki czemu powstają miejsca pracy w sektorze rolno-spożywczym tych krajów. Stwierdza jednak, że import europejski (owoce, warzywa, jagnięcina itp.) po cenach niższych od europejskich kosztów produkcji ogranicza zdolności produkcyjne w UE i może nieść ze sobą ryzyko w zakresie bezpieczeństwa żywności.
31. Zauważa, że ceny produktów rolnych w Europie są coraz bardziej związane z najniższą ceną na rynku światowym oraz że europejscy rolnicy są w związku z tym poddawani coraz większej konkurencji, podczas gdy są zobowiązani przestrzegać ściślejszych norm środowiskowych i sanitarnych.
32. Podkreśla, że wartość dodana pracy w produkcji rolnej została w dużej mierze przechwycona przez początkowe i końcowe ogniwa łańcucha produkcji, gdyż pozycja producentów rolnych względem przemysłu rolnego i sieci sprzedaży detalicznej jest w wielu przypadkach zbyt słaba. Lepsze współdziałanie w obrębie łańcucha między sektorem rolnym, przemysłem rolno-spożywczym i sektorem komercyjnym powinno prowadzić do lepszego podziału marży.
33. Stwierdza, że obszary wiejskie pozostają w tyle w porównaniu z obszarami miejskimi oraz że luka ta jest tym bardziej niepokojąca, że się powiększa, zwłaszcza w związku z przyspieszeniem procesu rozwoju dużych miast i stolic⁽²⁾.
34. Ubolewa nad przyspieszonym zanikiem różnorodności biologicznej w rolnictwie i różnorodności dzikich gatunków, zagrażającym odporności naszych systemów rolnych i obszarów naturalnych.
35. Jest zaniepokojony, że erozja i degradacja gleby spowodowane praktykami rolniczymi niewystarczająco zgodnymi z zasadą zrównoważonego rozwoju zagrażają ich żyzności i że postępująca zabudowa gruntów rolnych powoduje zanik terenów koniecznych dla zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego w UE.
36. Stwierdza zanieczyszczenie niektórych wód gruntowych i rzek spowodowane działalnością rolniczą, a także niekiedy ich zbyt intensywne wykorzystanie do nawadniania.
37. Podkreśla, że globalne ocieplenie ma już znaczące skutki w rolnictwie, a to oznacza, że powinno się szybko zmienić modele produkcji.

⁽²⁾ „Inwestycje na rzecz miejsc pracy i wzrostu gospodarczego. Promowanie rozwoju i dobrego zarządzania w regionach i miastach UE – Szóste sprawozdanie w sprawie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej”, Komisja Europejska, 23 lipca 2014 r.

38. Podkreśla konieczność inwestowania w innowacje cyfrowe, które mogą mieć pozytywny wpływ na zrównoważoność, bezpieczeństwo żywności, efektywne gospodarowanie zasobami, zmniejszenie ilości odpadów, krótkie łańcuchy dostaw itd. Podkreśla jednocześnie, że gospodarcze i społeczne skutki takiego postępu należy dokładnie przeanalizować w odniesieniu do rolnictwa rodzinnego, oraz wyraża zaniepokojenie z powodu ewentualnego wykorzystywania dużych zbiorów danych przez przedsiębiorstwa prywatne, co stwarza niebezpieczeństwo objęcia gospodarstw rolnych nadzorem technicznym i finansowym.

39. Zauważa, że decyzja Zjednoczonego Królestwa o wystąpieniu z Unii Europejskiej może spowodować zmniejszenie środków na WPR, a także utratę rynków UE w Zjednoczonym Królestwie. Wzywa Zjednoczone Królestwo i UE do utrzymania ścisłej współpracy handlowej w dziedzinie rolnictwa i żywności.

40. Przypomina, że część budżetu UE przeznaczona na rolnictwo – choć ustanowiona zaledwie na poziomie 0,7 % europejskiego PKB w 2014 r. – jest w stanie tylko wesprzeć rzeczywistą wspólną politykę europejską o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa żywnościowego, lecz jeśli chodzi o rozwój obszarów wiejskich i drugi filar, w niektórych dziedzinach zasoby nie są wystarczające; ponadto w nowym budżecie konieczne jest uwzględnienie nowych celów WPR.

41. Odrzuca pomysł współfinansowania pierwszego filaru WPR, ponieważ podważyłoby to fakt, że WPR jest jedyną zintegrowaną polityką UE, prowadziłyby do ponownej faktycznej nacjonalizacji WPR i stawiałyby w niekorzystnej sytuacji rolnictwo najuboższych państw UE, gdzie wskaźnik uzależnienia od finansowania europejskiego jest większy.

42. Stwierdza, że koszty dla zdrowia publicznego wynikające z niektórych sposobów odżywiania się sprzyjających otyłości, cukrzycy itd. oraz z niektórych praktyk rolniczych (nadużywanie antybiotyków w niektórych gospodarstwach hodowlanych, koktajle pestycydów itp.) są znacznie wyższe od budżetu WPR. Wzywa do ściślejszej koordynacji polityk rolnych i żywnościowych.

43. Zaleca promowanie – i informowanie na temat – spożycia żywności wchodzącej w skład zdrowych sposobów odżywiania się, takich jak dieta śródziemnomorska, za pomocą szczególnych programów wsparcia wina, owoców, warzyw i produktów pszczelarskich, z podkreśleniem jakości i wartości dodanej produktów.

44. Przypomina o specyfice regionów najbardziej oddalonych i zwraca uwagę na niemożność przeniesienia na ich terytorium europejskiego modelu rolnictwa. Artykuł 349 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) wyraźnie umożliwia Radzie przyjmowanie specyficznych środków zmierzających do dostosowania prawodawstwa UE, w tym WPR, do sytuacji tych regionów. W tym kontekście WPR po 2020 r. powinna utrzymać zróżnicowane traktowanie regionów najbardziej oddalonych, wraz z niezbędnym dostosowaniem EFRROW, POSEI, pomocy państwa i innych instrumentów, które zostaną utworzone.

II. ZALECENIA POLITYCZNE

45. Proponuje, by przyszła europejska polityka rolna po 2020 r. koncentrowała się wokół w dużej mierze wspólnych celów wymienionych poniżej:

- a) pozostać jedną z kluczowych polityk Unii Europejskiej;
- b) realizować cele określone w TFUE i dysponować odpowiednią pulą środków finansowych;
- c) rozwijać dobrze prosperujące i zrównoważone rolnictwo w oparciu o różnorodność obszarów wiejskich;
- d) zapewnić ludności zamieszkującej na terytorium europejskim bezpieczeństwo żywnościowe po przystępnych cenach;
- e) zapewnić zdrową, pełnowartościową, zróżnicowaną żywność, charakteryzującą się odpowiednią jakością, poprzez wspieranie rozwoju i konsolidacji lokalnych łańcuchów i ze szczególnym uwzględnieniem solidarności społecznej i podmiotów walczących z marnotrawieniem żywności;
- f) stosować zasady gospodarki o obiegu zamkniętym i biogospodarki w celu umożliwienia prowadzenia rentownej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich;
- g) stabilizować rynki i wzmocnić pozycję rolników na rynkach;
- h) zapewnić rolnikom godny poziom życia, w szczególności poprzez sprawiedliwe i wystarczająco stabilne dochody;
- i) zadbać o wymianę pokoleniową w możliwie największej liczbie gospodarstw rolnych, zapewniającą dynamiczny rozwój obszarów wiejskich, poprzez wspieranie zwłaszcza młodych rolników;
- j) zapewnić dostęp do finansowania, transfer wiedzy i szkolenie zawodowe oraz zmniejszać przeszkody administracyjne;

- k) nie destabilizować gospodarek rolnych państw trzecich;
- l) ukierunkować wszystkie rodzaje produkcji rolnej na praktyki, które uwzględniają zdrowie rolników i konsumentów, chroniąc jednocześnie rolnicze zasoby genetyczne i środowisko, w tym wodne, wzmacniając dziką i rolniczą różnorodność biologiczną, i które szanują dobrostan zwierząt i ograniczają ocieplenie klimatu;
- m) utrzymać i ochronić na przestrzeni czasu grunty rolne pod względem ilościowym poprzez zdecydowane zwalczanie nadmiernej eksploatacji tych gruntów i poprawę ich jakości, żyzności i różnorodności biologicznej za pomocą rozpowszechniania odpowiednich praktyk rolniczych;
- n) promować produkty o oznakowanym pochodzeniu (ChNP, ChOG) lub oznakowanych przy zastosowaniu innych systemów jakości, jednocześnie tworząc wartość dodaną dla łańcucha i obszaru lokalnego, co pozwoli podtrzymać lokalne systemy produkcji oraz przyczynić się do propagowania tożsamości wiejskiej i dziedzictwa kulturowego i gastronomicznego;
- o) dzielić bardziej sprawiedliwie fundusze publiczne WPRŻ (wspólnej polityki rolnej i żywnościowej) między gospodarstwa rolne i między państwa członkowskie zgodnie z obiektywnymi i niedyskryminacyjnymi kryteriami, z uwzględnieniem ich zdolności do wniesienia wkładu w realizację celów zrównoważonego rozwoju UE (w tym przez przyspieszenie konwergencji płatności bezpośrednich między państwami członkowskimi);
- p) stosować zasadę proporcjonalności do systemu kontroli, któremu podlegają rolnicy;
- q) wzmocnić drugi filar WPR, mający na celu osiągnięcie poprawy warunków życia na obszarach wiejskich i zwiększenie ich konkurencyjności;
- r) wspierać rozwój gospodarczy, społeczny i środowiskowy na wszystkich obszarach wiejskich;
- s) sprostać wyzwaniu starzenia się i wyludniania rozległych obszarów wiejskich, które wynikają z braku możliwości życia i pracy, w szczególności dla ludzi młodych i kobiet.

46. Stwierdza, że stopień złożoności WPR sprawia, iż dla przedsiębiorców indywidualnych i dla rolników ubieganie się o dotacje jest uciążliwe, a nawet ryzykowne. Uproszczenia są nieodzowne dla dalszej akceptacji i atrakcyjności WPR. Trzeba uprościć i usprawnić ten proces, zwłaszcza w odniesieniu do transakcji o niskiej wartości, oraz zmniejszyć obciążenia administracyjne.

47. Pragnie, by budżet WPR pozostał na wystarczającym poziomie – zgodnym z zasadami określonymi w Traktatach europejskich i odpowiednim do statusu WPR jako jedynej zintegrowanej strategii politycznej Unii Europejskiej – aby móc zaspokoić potrzeby rolnictwa europejskiego, obszarów wiejskich i ich społeczności, a także potrzeby społeczeństwa.

48. Zwraca uwagę, że wiele z wymienionych celów związanych z klimatem, energią, produkcją żywności i różnorodnością biologiczną można zrealizować dzięki sektorowi rolnemu. Jednak wymagać to będzie wsparcia finansowego dla inicjatyw o charakterze technicznym i innowacyjnych rozwiązań o charakterze biznesowym lub spółdzielczym, po to by przyspieszyć transformację.

49. Zwraca uwagę, że w przypadku płatności bezpośrednich i płatności obszarowych trzeba skupić zasoby przede wszystkim na małych gospodarstwach rolnych i rodzinnych gospodarstwach rolnych, wspierając zarazem rozwiązania finansowe dla dużych gospodarstw rolnych, które zostały dotknięte wprowadzeniem pułapu pomocy.

50. Zwraca się do Komisji, by dokonała dokładnej oceny wyników obecnej WPR w stosunku do jej celów określonych w Traktatach europejskich w zakresie dochodów rolniczych i stabilizacji rynków.

51. Zaleca przeciwdziałanie zmienności cen produktów rolnych, zapewnienie przez rynek perspektyw dochodu rolnikom i stworzenie sprawiedliwszych łańcuchów dostaw żywności⁽³⁾.

52. Apeluje, aby na podstawie art. 349 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej utrzymano podejście do rolnictwa regionów najbardziej oddalonych przyjęte za pośrednictwem programu POSEI, jak wskazała Komisja Europejska w sprawozdaniu COM(2016) 797 dla Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 2016 r.

⁽³⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Regionów „Regulacja zmienności cen produktów rolnych” (Dz.U. C 185 z 9.6.2017, s. 36).

53. Zwraca się o zwiększenie wsparcia dla uprawy winorośli, uprawy oliwek oraz hodowli na terenach o dużym nachyleniu czy na obszarach górskich oraz na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania i małej wydajności i w regionach najbardziej oddalonych, a także o zwiększenie wsparcia dla rodzajów gospodarki rolnej służących poprawie różnorodności biologicznej łąk i pastwisk górskich.

54. Wzywa UE – będącą największym importerem i eksporterem żywności na świecie – do zaangażowania się na rzecz zmiany zasad handlu międzynarodowego produktami rolnymi (WTO, 1994) w kierunku bardziej sprawiedliwych i solidarnych stosunków handlowych. Zauważa, że zmienność cen stanowi wyzwanie dla europejskiego rolnictwa, oraz usilnie wzywa Komisję Europejską do uwzględnienia środków w celu złagodzenia ryzyka wynikającego ze zwiększonej ekspozycji na rynek światowy.

55. Uważa, że podejście, w którym dochody z działalności rolniczej są w większym stopniu oparte na rynku niż na dotacjach, jest w stanie zwiększyć ekonomiczne uznanie zawodu rolnika, a tym samym jego atrakcyjność. W związku z tym zaleca, by UE regulowała swe rynki rolne w celu zapobiegania niedoborom lub nadwyżkom oraz by stabilizowała ceny produktów rolnych na satysfakcjonujących poziomach.

56. Proponuje wprowadzenie rocznego zapobiegawczego funduszu oszczędnościowego, który w przypadku niepełnego wykorzystania środków byłby przenoszony na następny rok ⁽⁴⁾.

57. Wzywa UE do zapewnienia równych warunków w dwustronnych umowach handlowych i partnerstwach z państwami trzecimi. W tym celu łączy obowiązek zaprzestania eksportu produktów rolnych i spożywczych po cenach niższych niż średnie europejskie koszty produkcji dzięki wsparciu publicznemu z prawem ochrony produkcji europejskiej przed importem po zbyt niskich cenach, który niszczy europejskie zdolności produkcyjne lub nie spełnia europejskich norm produkcyjnych.

58. Uwypukla znaczenie lokalnych i regionalnych krótkich łańcuchów dostaw ze względu zarówno na ich większe zrównoważenie środowiskowe dzięki mniejszym zanieczyszczeniom przez środki transportu, jak i na promowanie przez nie rolnictwa podkreślającego lokalną jakość, tradycję oraz dziedzictwo gospodarcze i kulturowe.

59. Wzywa UE, by zmieniła rozdziały dotyczące rolnictwa w umowach dwustronnych o wolnym handlu lub partnerstwie gospodarczym z państwami trzecimi, przewidując w nich odpowiednie środki i przyznając pierwszeństwo rolnictwu rodzinnemu, wymagającemu znacznych nakładów pracy i ukierunkowanemu przede wszystkim na rynki lokalne i regionalne oraz krótkie łańcuchy dostaw. Wzywa UE do właściwego odzwierciedlenia interesu sektora rolnego UE w umowach handlowych w celu minimalizowania zagrożeń dla produkcji europejskiej przez ustalenie strategicznego wykazu produktów, które mogą być nieodporne na nadmierną presję. Domaga się, aby produkty, które mogą być wrażliwe na liberalizację, były traktowane w umowach handlowych w sposób specjalny i zróżnicowany.

60. Proponuje przeprowadzenie przeglądu europejskiego prawa konkurencji, aby umożliwić wszystkim podmiotom danego sektora, w tym konsumentom i organom publicznym, decydowanie o sprawiedliwym podziale wartości dodanej i marż w całym łańcuchu wartości i aby umożliwić rolnikom osiągnięcie bardziej sprawiedliwej pozycji w łańcuchu żywnościowym oraz wzmocnienie swojej pozycji na rynku.

61. Zwraca się o zmianę europejskiego prawa dotyczącego zamówień publicznych w sektorze żywienia zbiorowego, która wprowadzałaby klauzulę lokalnego zaopatrzenia w produkty spożywcze, i zachęca władze lokalne i regionalne do większej wymiany dobrych praktyk w celu wspierania lokalnej produkcji żywności i rynku lokalnego ekologicznej produkcji rolnej oraz przetwórstwa na małą skalę z myślą o tworzeniu miejsc pracy na obszarach wiejskich.

62. Wnosi, by badania finansowane z budżetów UE i EBI w dziedzinie rolnictwa i obszarów wiejskich dotyczyły w szczególności następujących zagadnień:

- a) zrównoważona skuteczność procesów produkcji i gospodarstw rolnych;
- b) metody produkcji wysokiej jakości i przyjazne dla środowiska, agroekologia;
- c) rekultywacja wyjałowionej gleby i odtworzenie różnorodności biologicznej;
- d) innowacje społeczne na obszarach wiejskich: lokalne usługi użyteczności publicznej na rzecz różnych rodzajów produkcji rolnej, przetwórstwa na małą skalę i lokalnej dystrybucji produktów rolnych;
- e) innowacje techniczne wzmacniające niezależność i odporność gospodarstw rolnych;

⁽⁴⁾ Opinia KR-u (Dz.U. C 185 z 9.6.2017, s. 36).

- f) zrównoważona gospodarka leśna;
- g) praktyki rolnicze na rzecz walki z ociepleniem klimatu;
- h) dobrostan zwierząt i zrównoważone rozwiązania w zakresie chorób roślin i zwierząt;
- i) aplikacje technologiczne na potrzeby kontroli w terenie w celu uproszczenia metod i zwiększenia ich wydajności.

63. Wzywa do przejścia od płatności bezpośrednich na hektar do płatności bezpośrednich na hektar ograniczonych i modulowanych w przeliczeniu na pracownika rolnego – rozumianego jako rolnik aktywny zawodowo, aby:

- a) utrzymać i rozwijać rolnictwo na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania i trudnych warunkach klimatycznych, zwłaszcza na obszarach górskich, które generują wyższe koszty produkcji, lub na obszarach o niekorzystnych warunkach geograficznych, jak obszary najbardziej oddalone;
- b) wspierać drobne gospodarstwa rodzinne – których wielkość produkcji często jest zbyt mała, by osiągnąć wystarczający dochód rolniczy, ale które są ważne z punktu widzenia żywotności obszarów wiejskich – podkreślając, że większe wsparcie pierwszych hektarów ma ogromne znaczenie dla małych gospodarstw, zwłaszcza w rolnictwie górskim;
- c) wspierać podejmowanie działalności przez młodych rolników;
- d) wspierać we wszystkich regionach stopniowe przejście na bardziej odporne systemy produkcji, zapewniające większą niezależność, wykorzystujące mniej zasobów, bez pestycydów chemicznych, chroniące zdrowie, ograniczające ocieplenie klimatu, sprzyjające różnorodności biologicznej, podnoszące jakość wody i szanujące dobrostan zwierząt;
- e) wzmacniać rozwój rolnictwa ekologicznego;
- f) wzmacniać rolnictwo na obszarach o wysokiej wartości ekologicznej;
- g) wspierać wykorzystywanie rodzimych ras i odmian w celu promowania rzemieślniczych i specjalistycznych produktów spożywczych o wysokiej wartości dodanej;
- h) wspierać rozwój regionalnych łańcuchów wysokiej jakości o dużej wartości dodanej.

64. Opowiada się w ramach zazieleniania za stopniowym wzmocnieniem działań korzystnych dla klimatu i środowiska poprzez:

- a) rotację upraw, z uwzględnieniem roślin strączkowych, aby hodowla w Europie była mniej zależna od importu białek roślinnych oraz aby zmniejszyć użycie nawozów azotowych, powodujących duże zużycie energii i znaczne emisje gazów cieplarnianych;
- b) utrzymanie zakazu upraw na terenie trwałych użytków zielonych, aby propagować sekwestrację dwutlenku węgla w glebie i różnorodność biologiczną;
- c) utrzymanie obszarów proekologicznych, bez upraw i bez stosowania środków ochrony roślin, aby przyczynić się do przeciwdziałania procesowi utraty różnorodności biologicznej, dopuszczając zarazem na tych obszarach tradycyjny wypas, który przyczynia się do użyzniania gleby z korzyścią dla hodowców;
- d) udostępnienie ukierunkowanych instrumentów umożliwiających zarządzanie ryzykiem związanym ze zmianą klimatu;
- e) wprowadzenie dopłat wyrównawczych, łatwo dostępnych i zachęcających do podejmowania dodatkowych wysiłków na obszarach Natura 2000 w przypadku istnienia dodatkowych działań na rzecz różnorodności biologicznej, na obszarach o wysokiej wartości przyrodniczej, a także na obszarach występowania dużych drapieżników chronionych;
- f) inne środki zazieleniania na poziomie regionalnym.

65. Zaleca zmniejszenie przyszłych płatności bezpośrednich przypadających na dane gospodarstwo rolne w przypadku nieprzestrzegania przez nie norm socjalnych obowiązujących w danym państwie członkowskim, aby zapewnić poszanowanie praw pracowników rolnych.

66. Wzywa do wzmocnienia drugiego filaru WPR i do zwiększenia budżetów przeznaczonych na rozwój obszarów wiejskich. Ponadto apeluje o zwiększenie pomocniczości, by państwa członkowskie mogły dokonywać transferów środków z pierwszego do drugiego filaru.

67. Zwraca uwagę, jak ogromny wkład w realizację celów WPR na poziomie lokalnym i regionalnym wnoszą strategia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (CLLD) i inicjatywa wspólnotowa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich LEADER. Zaleca więc, by w ramach krajowych i regionalnych programów wdrażania WPR przeznaczyć na te podejścia do 20 % zasobów przewidzianych na realizację celów drugiego filaru.

68. Ponownie zauważa, że państwa członkowskie i regiony powinny mieć więcej uprawnień do przyjmowania przepisów dotyczących gruntów rolnych i do ustanawiania ograniczeń w tym zakresie, zwłaszcza w kontekście występujących w Europie zjawisk masowego wykupu i dzierżawy oraz koncentracji gruntów, które ograniczają możliwości rozpoczęcia działalności rolniczej przez młodych rolników ⁽⁵⁾.

69. Wzywa do zarezerwowania wystarczających środków finansowych na rozwój obszarów wiejskich przez wzmocnienie Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) w celu zapewnienia zharmonizowanego i zintegrowanego rozwoju tych obszarów, w tym zapewnienia lokalnej infrastruktury, wsparcia na rzecz MŚP, odnowy wsi i większej dywersyfikacji gospodarczej.

70. Zaleca UE zwrócenie szczególnej uwagi na regiony najbardziej oddalone, w których sektor rolny jest niezbędny dla tworzenia miejsc pracy i bogactwa, jak również dla wspierania rozwoju przemysłu rolno-spożywczego, badań i innowacji, ochrony zagospodarowanych obszarów wysokiej jakości i ich promocji oraz przeciwdziałania zmianie klimatu.

71. Proponuje, by środki finansowe w drugim filarze były przede wszystkim ukierunkowane na:

- a) zbliżenie rolników i konsumentów za pomocą krótkich łańcuchów dostaw;
- b) wsparcie dla rolników, których metody produkcji spełniają wymogi surowsze niż normy środowiskowe, by promować rolnictwo o wysokiej wartości ekologicznej;
- c) wspieranie rozwoju praktyk rolniczych korzystnych z punktu widzenia ochrony środowiska, przy jednoczesnym zachowaniu ekosystemów o dużej wartości dla środowiska naturalnego i propagowaniu zalesiania w celu wychwytywania CO₂;
- d) wspieranie promocji innowacji i badań na rzecz bardziej zrównoważonych metod produkcji i przetwórstwa;
- e) dostosowanie rolników do rynków (np. usługi przekazywania informacji, doradztwa, usługi w zakresie zarządzania gospodarstwami, szkolenia itp.);
- f) wspieranie zrównoważonej modernizacji sektorów przetwórstwa produktów rolnych zorganizowanych na zasadzie wspólnego rozwoju z sektorami produkcji i z poszanowaniem środowiska, zdrowia konsumentów oraz sprawiedliwego podziału wartości dodanej;
- g) inicjatywy promujące tworzenie przez rolników spółdzielni lub organizacji zrzeszających producentów;
- h) doradztwo z zakresu zarządzania ryzykiem w celu zwalczania zagrożeń klimatycznych i sanitarnych;
- i) trwałe inwestycje w celu dostosowania podaży rodzinnych gospodarstw rolnych do popytu ze strony konsumentów;
- j) wspieranie rozwoju sektorów pod oficjalnymi znakami jakości;
- k) przetwarzanie na małą skalę lokalnych produktów rolnych;
- l) żywienie zbiorowe z wykorzystaniem produktów ekologicznych i lokalnych.

72. Proponuje przestawienie się z podejścia opartego na punkcie obsługi na podejście oparte na umowie między konkretnymi rodzajami przedsiębiorstw, łańcuchów i obszarów. W oparciu o niewielką liczbę celów (jakość, wydajność, zrównoważoność) proponuje finansować innowacyjne projekty stworzone w ten sposób i z potencjałem pozytywnego wpływu na zatrudnienie.

Synergia funduszy UE na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

73. Proponuje zwiększenie wsparcia finansowego UE na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, które wyraźnie zmniejszyło się w porównaniu z poprzednim okresem programowania przy zachowaniu dostatecznego poziomu środków dostępnych w ramach pierwszego filaru.

⁽⁵⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Regionów „Wspieranie młodych europejskich rolników” (Dz.U. C 207 z 30.6.2017, s. 57).

74. Proponuje, by zapewniono duże i zdecydowane wsparcie dla zrównoważonych inwestycji na rzecz utrzymania rodzinnych gospodarstw rolnych, zwłaszcza w dziedzinie produkcji, dystrybucji i dywersyfikacji.

75. Zaleca przyjęcie programu na rzecz obszarów wiejskich, tak aby wszystkie polityki europejskie, zgodnie z celami w zakresie spójności terytorialnej, w większym stopniu przyczyniały się do innowacji, współpracy i rozwoju obszarów wiejskich ⁽⁶⁾.

76. Proponuje uproszczenie łączenia zasobów różnych funduszy przeznaczonych na finansowanie rozwoju obszarów wiejskich w dziedzinach innych niż sektor rolnictwa, aby wspierać:

- a) lokalne inicjatywy sprzyjające zatrudnieniu na obszarach wiejskich;
- b) szkolenia w zawodach wykonywanych na obszarach wiejskich;
- c) innowacje techniczne i społeczne na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym, „postemisyjnej”, cyfrowej i przyjaznej dla wszystkich;
- d) wykorzystanie potencjału gospodarczego, ekologicznego i rekreacyjnego obszarów leśnych;
- e) promowanie partnerstwa i sojuszy między sektorem rolnym i podmiotami zarządzającymi obszarami chronionymi;
- f) likwidację braków w zakresie połączeń cyfrowych na obszarach wiejskich;
- g) utrzymanie i rozwój lokalnych usług publicznych;
- h) utrzymanie i rozwój atrakcyjnych krajobrazów i wiosek;
- i) turystykę wiejską;
- j) rozwój lokalnych źródeł energii odnawialnej na małą skalę;
- k) lokalne inwestycje publiczne na małą skalę, mające na celu poprawę jakości życia społeczności wiejskich i rentowności przedsiębiorstw, przynajmniej w regionach odznaczających się znacznie słabszym rozwojem w porównaniu ze średnią państw członkowskich.

77. Opowiada się także za wykorzystaniem szerszego potencjału obszarów rolnych i leśnych – w szczególności obszarów podmiejskich – w celach gospodarczych, ekologicznych, klimatycznych, energetycznych i rekreacyjnych, takich jak lokalna produkcja żywności i energii oraz turystyka wiejska. Oznacza to, że WPR musi być ukierunkowana nie tylko na rolników. Inicjatywy LEADER są i muszą pozostać szansą na podjęcie współpracy i wprowadzanie innowacji dla podmiotów wiejskich i podmiejskich.

78. Wzywa do przeprowadzenia dokładnej oceny funduszy strukturalnych wspierających rozwój obszarów wiejskich oraz promujących kompleksowe strategie na rzecz wzmocnienia tych obszarów przez usprawnienie połączeń zarówno w wymiarze transportu, jak i cyfrowej sieci szerokopasmowej, przy zachowaniu równowagi z ochroną środowiska naturalnego, poprzez wprowadzenie „testu na uwzględnienie obszarów wiejskich”, jak zasugerowano w Deklaracji z Cork 2.0 ⁽⁷⁾.

79. Podkreśla, że wyważony rozwój terytorialny musi przewidywać odpowiednie wspieranie obszarów wiejskich i podmiejskich położonych na obszarach wewnętrznych oraz obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (np. obszary górskie, przygraniczne lub inne obszary charakteryzujące się niekorzystnymi warunkami przyrodniczymi lub demograficznymi), aby realizować tam konieczne inwestycje na rzecz wzrostu, zatrudnienia, włączenia społecznego i zrównoważenia środowiskowego.

80. Wzywa do usprawnienia powiązań między obszarami wiejskimi i miejskimi, przy pełnym zaangażowaniu mniejszych miast i gmin wiejskich, tak aby polityka UE nie promowała konkurencji między wymiarem miejskim, przybrzeżnym i wiejskim.

81. Przyjmuje z zadowoleniem inicjatywę Komisji Europejskiej na rzecz „inteligentnych wsi” oraz wkład Parlamentu Europejskiego w powodzenie tej inicjatywy i proponuje, by rozszerzyć zakres tego pojęcia na „inteligentne obszary wiejskie”. Apeluje też o to, by dać mu możliwość odgrywania jak najistotniejszej roli w dyskusjach nad tworzeniem ram działań na szczeblu lokalnym i regionalnym związanych z tą inicjatywą.

⁽⁶⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Regionów „Innowacje i modernizacja gospodarki wiejskiej” (Dz.U. C 120 z 5.4.2016, s. 10).

⁽⁷⁾ Deklaracja z Cork 2.0 „Lepsze życie na obszarach wiejskich”, Komisja Europejska, wrzesień 2016 r.

82. Podkreśla konieczność dalszej harmonizacji zasad funkcjonowania funduszy strukturalnych poprzez wspólne ramy strategiczne, aby ułatwić programowanie rozwoju obszarów wiejskich i zarządzanie nim oraz sprzyjać podejściu zintegrowanemu i dostosowanemu do potrzeb terytorialnych ⁽⁸⁾.
83. Wnioskuje o wzmocnienie podejścia opartego na wiodącym funduszu, aby ujednoczyć zarządzanie projektami finansowanymi z kilku funduszy.
84. Proponuje przeprowadzenie dyskusji na temat zbliżenia różnych funduszy odnoszących się do rozwoju regionalnego w dziedzinach innych niż rolnictwo.

Bruksela, dnia 12 lipca 2017 r.

Markku MARKKULA
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Regionów

⁽⁸⁾ Dz.U. C 120 z 5.4.2016, s. 10.